

การไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544*

RECOURSE FROM OFFICIALS UNDER THE VICTIMS COMPENSATION ACT AND EXPENSES TO DEFENDANTS IN CRIMINAL CASE ACT 2001

ภรณ์วิรินทร์ อีวสกุล*

Ponvirin Aiwsakul

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

*Corresponding author E-mail: aiwsakul29@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาและปัญหาของการที่หน่วยงานของรัฐไล่เบี้ย 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายไทยและต่างประเทศกรณีที่หน่วยงานของรัฐไล่เบี้ย 3) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคกรณีที่หน่วยงานของรัฐไล่เบี้ย 4) เสนอแนะแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายกรณีที่กองทุนยุติธรรมมีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม โดยใช้รูปแบบการวิจัยทางเอกสาร ซึ่งรวบรวมจากวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความ เอกสารอื่น และสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาศึกษาและวิเคราะห์ โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยได้บัญญัติหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนไว้ในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ แต่ไม่ได้บัญญัติให้กองทุนยุติธรรมเมื่อใช้จ่ายให้แก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนไปแล้วสามารถไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมได้ ส่วนฝรั่งเศสบัญญัติหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส และตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายจากการก่อการร้ายและการกระทำความผิดอาญา เมื่อกองทุนชุดนี้ใช้ไปแล้วสามารถรับช่วงสิทธิเพื่อฟ้องผู้กระทำความผิดได้ และญี่ปุ่นบัญญัติหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนในกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าทดแทนในคดีอาญา และกำหนดให้บุคคลเมื่อได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนจากรัฐได้ เมื่อรัฐจ่ายให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาไปแล้ว สามารถไล่เบี้ยจากตุลาการหรือเจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดได้ ดังนั้นควรให้ประเทศไทยมีกฎหมายเพื่อให้กองทุนยุติธรรมเมื่อใช้จ่ายให้แก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนไปแล้วมีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมได้

คำสำคัญ: เจ้าหน้าที่รัฐกระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม, จำเลยในคดีอาญาถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน, การไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐ

* Received April 26, 2023; Revised May 30, 2023; Accepted June 20, 2023

Abstract

This article aims to 1) study the background and problems of recourse by government agencies 2) study legal measures in Thailand and abroad in the case of recourse by government agencies 3) analyze problems and obstacles in the case of recourse by government agencies State Recourse 4) Propose guidelines for amending the law in case the Justice Fund has the right to recourse from government officials who commit crimes in the justice process. using a documentary research model collected from the thesis Research reports, articles, other documents, and internet searches both in Thailand and abroad that are relevant for study and analysis. by comparative study with the French Republic and Japan. The results showed that Thailand has stipulated the rules for paying compensation in the Victims Compensation Act. However, it does not prescribe that the Justice Fund, after having spent money on human rights violations, can take recourse from government officials who commit crimes in the justice process. France has stipulated the rules for paying compensation in the French Criminal Procedure Code. and establishing a fund to help victims of terrorism and criminal acts. Once the reimbursement fund can subrogate the right to sue the offender. And Japan stipulates compensation payment rules in the law on compensation in criminal cases. And require that a person, when damaged by a violation of a government official, can claim compensation from the state. When the state has already paid to the person accused of a criminal case can recourse from a judge or an official who violates Therefore, Thailand should have a law so that the Justice Fund, after spending money on human rights violations, has the right to recourse from government officials who commit crimes in the justice process.

Keywords: Government officials committing crimes in the judicial process, The defendant in the criminal case was subjected to human rights violations, Recourse from government officials

บทนำ

กระบวนการพิสูจน์ความจริงให้เกิดความยุติธรรมตามกฎหมายนั้นมีบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ “เจ้าหน้าที่ตำรวจ” ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญา “พนักงานอัยการ” ทำหน้าที่ฟ้องร้องคดีแทนตำรวจ “ศาล” ทำหน้าที่รับฟังพยาน ตรวจสอบหลักฐานที่คู่ความเสนอและพิจารณาตัดสินคดี (วรรณโชคไชยสะอาด, 2560) หากเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่โดยประมาท ขาดความรอบคอบ เร่งแต่จะปิดคดี หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายได้ผู้กระทำความผิดเองและพนักงานอัยการเร่งสรุปคดีให้ทันระยะเวลาโดยไม่ได้ตรวจสอบหลักฐานให้ถี่ถ้วนจึงทำให้เกิดปัญหา เมื่อผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการศาลและจำเลยถูกตัดสินลงโทษโดยที่ไม่ได้กระทำความผิดแต่กลับถูกลงโทษเพียงเพราะพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการรวบรวมส่งฟ้องต่อศาลโดยไม่ได้ตรวจสอบให้ละเอียดรอบคอบ ดังนั้น จะเห็นว่าปัญหาเหล่านี้เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการละเมิดสิทธิมนุษยชนของจำเลย เมื่อจำเลยในคดีอาญาถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่รัฐ จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่มีความหละหลวม สะเพร่า ไม่รอบคอบ เร่งรีบในการทำงาน จนละเลยที่จะทำให้ความจริงปรากฏ (เอกพล บรรลือ, 2560)

ปัจจุบันประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ กฎหมายใดที่ใช้บังคับอยู่จะขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้ (ฉัตรกร วิทิตานนท์, 2553) โดยรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้การรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หากมีบุคคลใดถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพให้ใช้สิทธิทางศาลได้และยังมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือหรือเยียวยาจากรัฐด้วย และยังเป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลด้วย เนื่องจากชีวิตและร่างกายเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ในการใช้สิทธิและเสรีภาพจะต้องระมัดระวังไม่ให้กระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่นด้วย ดังนั้น การกระทำใดที่จะกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายของบุคคลไม่สามารถกระทำได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติให้สามารถกระทำได้ และก่อนที่ศาลจะพิพากษาคัดสินว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเหมือนกับว่าเขาได้เป็นผู้กระทำความผิดแล้วไม่ได้ และการควบคุมหรือคุมขังตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้สามารถทำได้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) ดังนั้น เมื่อมีบุคคลที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้กระทำบุคคลดังกล่าวต้องตกเป็นจำเลยทั้งที่ตนเอง คือ ผู้บริสุทธิ์หรือเกิดจากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม ส่งผลให้สิทธิและเสรีภาพของจำเลยได้รับผลกระทบและถือว่าบุคคลนั้นถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ทำให้มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ โดยมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ซึ่งต่อไปนี้ผู้เขียนจะขอเรียกแทนว่า “พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ” และพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 ซึ่งจะขอเรียกแทนว่า “พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ” ได้ให้การรับรองการช่วยเหลือหรือเยียวยาไว้แตกต่างกัน โดยจำเลยที่ถูกพนักงานอัยการดำเนินคดีและถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล หากต่อมาหลักฐานว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดและได้ถอนฟ้องในระหว่างการดำเนินคดี หรือศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด และเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเนื่องจากถูกคุมขังในระหว่างการดำเนินคดีของศาล มีสิทธิได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ในส่วนของพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ จะได้รับการช่วยเหลือก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นเข้าหลักเกณฑ์และมีสิทธิได้รับ ค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ และต้องถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวน (ดาร์รัตน์ อุตศรี, 2561)

จะกล่าวถึงกรณีของจำเลยในคดีอาญาที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเท่านั้นโดยจำเลยที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจะได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมก็ต่อเมื่อเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ กำหนดไว้และต้องเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเนื่องจากถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวน หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วให้กองทุนยุติธรรมช่วยเหลือใช้จ่ายให้แก่จำเลยผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้กองทุนยุติธรรมเข้ามาดูแลช่วยเหลือประชาชนและเยียวยาเหยื่อหรือจำเลยที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง อีกทั้ง ยังเป็นหน่วยงานที่มีเงินทุนเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี ขอลปล่อยตัวชั่วคราว ช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน หรือดำเนินงานอื่น ๆ ของกองทุน เมื่อจำเลยถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเนื่องจากถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวน โดยที่จำเลยไม่ได้กระทำความผิดแต่กลับต้องถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวนจนสูญเสียอิสรภาพในการดำเนินชีวิต ดังนั้น กองทุนยุติธรรมจึงต้องให้ความช่วยเหลือโดยการใช้จ่ายให้แก่จำเลยผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมจะต้องพิจารณาถึงพฤติกรรม ข้อเท็จจริง ฐานะและโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่นด้วย เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐกระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม ส่งผลให้จำเลยต้องถูกคุมขังจนนำไปสู่การดำเนินคดี หากจำเลยเป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ อีกทั้ง ยังถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวน ให้กองทุนยุติธรรมใช้จ่ายให้แก่จำเลยตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ เมื่อได้ใช้จ่ายไปแล้วไม่มี

กฎหมายใดที่บัญญัติให้กองทุนยุติธรรมมีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม ส่งผลให้จำเลยถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาสิทธิในการไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมในกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการนำมาปรับใช้กับกฎหมายในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อให้กองทุนยุติธรรมซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐเมื่อได้ใช้จ่ายให้แก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิตาม พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ ไปแล้วให้มีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและปัญหาของการที่หน่วยงานของรัฐไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐผู้ที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของไทยและต่างประเทศกรณีที่หน่วยงานของรัฐไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐผู้ที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคกรณีที่หน่วยงานของรัฐไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐผู้ที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายกรณีที่กองทุนยุติธรรมมีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐผู้ที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมจากวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความ และเอกสารอื่น ๆ รวมทั้งสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาศึกษาและวิเคราะห์ โดยให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และการที่หน่วยงานของรัฐไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย โดยได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความเป็นมาและปัญหาของการที่หน่วยงานของรัฐไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐผู้ที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม พบว่า ในประเทศไทยไม่มีกฎหมายใดที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะเพื่อให้สิทธิกองทุนยุติธรรมซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐเมื่อได้ช่วยเหลือใช้จ่ายให้แก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีสิทธิได้รับค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ และถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเนื่องจากการถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวนไปแล้วตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม ให้สามารถมีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมได้

จากการศึกษามาตรการของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ พบว่า กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นได้มีการกล่าวถึงเรื่องดังกล่าวไว้ โดยผู้เขียนขอแยก ดังนี้

สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยในคดีอาญาซึ่งเป็นเหยื่อของการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส โดยฝรั่งเศสได้ก่อตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อทดแทนความเสียหายให้กับผู้เสียหายจากการก่อการร้ายและการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ซึ่งกองทุนจะมีแหล่งเงินได้มาจากการหักเบี้ยประกันจากสัญญาประกันภัยต่าง ๆ เมื่อกองทุนได้จัดใช้ให้กับผู้เสียหายไปแล้ว กองทุนสามารถรับช่วงสิทธิจากผู้เสียหายเพื่อไปฟ้องทางแพ่งกับผู้กระทำความผิดตัวจริงได้หากกองทุนขณะคดีเงินที่ได้ก็จะตกเป็นของกองทุน

ประเทศญี่ปุ่นได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยในคดีอาญาผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนไว้ในกฎหมายว่าด้วยการชดใช้ค่าทดแทนในคดีอาญา (The Criminal Compensation Law) ซึ่งประเทศญี่ปุ่นได้มีแนวคิดในการเรียกร้องค่าทดแทนโดยเป็นระบบการเรียกร้องค่าทดแทนในคดีอาญา ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นจำเลยจนต้องถูกดำเนินคดีอาญา โดยกฎหมายประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้บุคคลเมื่อได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐ สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากรัฐได้ เมื่อรัฐได้จ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนแล้ว รัฐสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยจากตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดต่อไปได้ กรณีที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกกักขังต่อศาล หากปรากฏชัดเจนต่อพนักงานอัยการว่าผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกกักขังไม่มีความผิด พนักงานอัยการต้องชดใช้ค่าเสียหายเพื่อทดแทนการควบคุมตัวหรือถูกกักขัง

การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนถือเป็นวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ การที่จำเลยต้องถูกดำเนินคดีอาญาโดยตนไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดจนถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยสาเหตุเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐและเป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ และถูกคุมขังในระหว่างสอบสวน ดังนั้น กองทุนยุติธรรมจึงต้องช่วยเหลือใช้จ่ายให้แก่จำเลยตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ เมื่อกองทุนยุติธรรมเข้ามาช่วยเหลือใช้จ่ายให้แก่จำเลยไปแล้วควรมีกฎหมายบัญญัติให้กองทุนยุติธรรมมีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมได้

อภิปรายผล

จากการศึกษากฎหมายในประเทศไทยที่ได้บัญญัติถึงเรื่องการไล่เบี้ยไว้พบว่าได้มีพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 ได้บัญญัติให้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐได้กระทำละเมิดในขณะปฏิบัติหน้าที่เมื่อหน่วยงานของรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ถูกละเมิดไปแล้ว หน่วยงานของรัฐก็มีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคืนให้แก่หน่วยงานของรัฐได้ต่อเมื่อได้มีการพิสูจน์แล้วว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อมาชดใช้ให้แก่ผู้เสียหาย ทั้ง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (ธนานันท์ รอดสังวาลย์, 2558) แต่หากบุคคลใดที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเนื่องมาจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม และผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมีสิทธิได้รับค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ และถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเนื่องจากการถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวน เมื่อกองทุนยุติธรรมได้ใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ ไปแล้ว กรณีนี้กองทุนยุติธรรมไม่สามารถไปไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 ได้ เนื่องจากกองทุนยุติธรรมไม่ได้เป็นหน่วยงานที่ชดใช้ค่าเสียหาย แต่เป็นเพียงกองทุนที่เข้ามาเพื่อดูแลช่วยเหลือเหยื่อเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้เป็นการชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน หากเข้าหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้สามารถไล่เบี้ยได้ หน่วยงานของรัฐก็มีสิทธิไล่เบี้ยได้ จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยไม่มีกฎหมายใดที่ให้กองทุนยุติธรรมมีสิทธิไล่เบี้ยได้โดยเฉพาะ

จากการศึกษากฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะเห็นได้ว่าประเทศนี้ได้จัดตั้งกองทุนขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทดแทนเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการก่อการร้ายหรือจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยต้องเป็นผู้เสียหายจากผู้กระทำความผิดอาญาในฐานะทำร้ายร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ฐานลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง ทำให้เสียทรัพย์ เป็นต้น เมื่อกองทุนได้จ่ายเงินทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว กองทุนสามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เสียหายไปฟ้องทางแพ่งกับผู้กระทำความผิดตัวจริงได้และเงินที่ได้จาก

คำพิพากษาที่จะตกเป็นของกองทุน (ปกป้อง ศรีสนิท, 2555) ซึ่งการบัญญัติถึงการรับช่วงสิทธิเป็นเรื่องที่ดีเพราะจะส่งผลให้กองทุนมีเงินหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือประชาชนคนอื่นที่ได้รับความเดือดร้อน

จากการศึกษากฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ได้มีการกำหนดให้บุคคลเมื่อได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐ สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากรัฐหรือจากองค์กรสาธารณะได้ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2541) เมื่อรัฐได้จ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยไปแล้ว รัฐก็มีสิทธิไล่เบี้ยจากตุลาการหรือเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดได้ (กขพร รังษิโกตร, 2558) ซึ่งการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นส่งผลให้จำเลยถูกละเมิดสิทธิต้องถูกดำเนินคดีอาญาโดยที่ตนไม่ได้กระทำความผิด อีกทั้งยังกำหนดให้พนักงานอัยการที่สั่งไม่ฟ้องเนื่องจากมีหลักฐานชัดเจนว่าผู้นั้นไม่มีความผิด ให้พนักงานอัยการขอใช้ค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกควบคุมหรือถูกกักขังด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นทดแทนการถูกควบคุมตัวหรือถูกกักขัง (สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา, 2555) โดยประเทศญี่ปุ่นนั้นรัฐจะนำเงินภาษีของประชาชนมาเพื่อใช้ในการช่วยเหลือเยียวยาจำเลย (ณภัทร สรวัฑฒ์ และคณะผู้วิจัย, 2555)

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ศึกษากฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าเรื่องการรับช่วงสิทธิจากผู้เสียหายเพื่อไปฟ้องกับผู้กระทำความผิดตัวจริง และการที่รัฐใช้สิทธิไล่เบี้ยกับเจ้าหน้าที่ผู้กระทำให้เกิดความผิดพลาด มีเพียง 2 ประเทศ เท่านั้นที่มีการกล่าวถึงเรื่องนี้ ซึ่งก็คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น โดยประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้มอบอำนาจให้กองทุนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ เมื่อได้จ่ายเงินค่าทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวไปแล้ว กองทุนสามารถเข้ารับช่วงสิทธิจากผู้เสียหายเพื่อไปฟ้องทางแพ่งกับผู้กระทำความผิดตัวจริงได้ ในส่วนของประเทศญี่ปุ่นจะมีระบบที่แตกต่างจากประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส คือ รัฐสามารถไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดหรือตุลาการได้ หรือในกรณีที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกกักขังต่อศาล เนื่องจากมีหลักฐานว่าผู้นั้นไม่มีความผิด พนักงานอัยการต้องขอใช้ค่าทดแทนเพื่อการถูกควบคุมตัวหรือถูกกักขังเช่นกัน

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่า ในประเทศไทยไม่มีกฎหมายใดที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกรณีเมื่อกองทุนยุติธรรมซึ่งเป็นหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือใช้จ่ายให้แก่จำเลยซึ่งไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดไปแล้วให้มีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมส่งผลให้จำเลยถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนั้น จึงควรมีกฎหมายเฉพาะที่ให้กองทุนยุติธรรมมีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทั้งกฎหมายไทยและต่างประเทศทำให้เห็นถึงปัญหาของกฎหมายไทยในเรื่องการใช้จ่ายเงินให้แก่จำเลยในคดีอาญาซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ ไปแล้วแต่ไม่มีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมได้ จนทำให้รัฐต้องรับภาระรับผิดชอบใช้จ่ายให้แก่จำเลย หากศึกษาเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทั้ง 2 ประเทศ นี้ได้มีการกล่าวถึงการเรียกเงินคืนจากผู้กระทำความผิดตัวจริงและการไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด อีกทั้ง ประเทศญี่ปุ่นยังได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์การไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่ผู้กระทำให้เกิดความผิดพลาด โดยได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยได้มีเจตนาหรือมีความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการกระทำ เมื่อหน่วยงานของรัฐได้ขอใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายไปแล้วก็มีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐได้และประเทศญี่ปุ่นยังได้กำหนดให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่ได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเพียงใดตามที่ได้ใช้สิทธิร้องขอค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยการขอใช้ค่าทดแทนในคดีอาญาไปแล้ว ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่จะร้องขอตามกฎหมายอื่นซึ่งเกี่ยวกับความรับผิดชอบของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ

ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่าควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 โดยให้มีบทบัญญัติเพิ่มเติมในกรณีที่กองทุนยุติธรรมเข้ามาช่วยเหลือใช้จ่ายให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไปแล้วให้มีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม จึงทำให้เกิดความเสียหายแก่จำเลยเป็นเหตุให้จำเลยถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้กองทุนยุติธรรมสามารถไล่เบี้ยได้ในกรณีที่ได้มีการพิสูจน์แล้วว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำโดยจงใจที่จะกระทำหรือการกระทำเกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่ได้กระทำความผิดแต่ต้องมารับโทษทางอาญา และควรแก้ไขปรับปรุงให้มีบทบัญญัติเพิ่มเติมในกรณีที่จำเลยผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนใช้สิทธิยื่นคำร้องขอและได้รับการช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 แล้วไม่ตัดสินใจที่จะยื่นคำร้องขอหรือได้รับความช่วยเหลือตามกฎหมายอื่น โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้ เพิ่มบทบัญญัติมาตรา 28 บรรทัดสองแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “เมื่อผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ใช้สิทธิยื่นคำร้องขอและได้รับความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ไม่ตัดสินใจที่จะยื่นคำร้องขอหรือได้รับความช่วยเหลือตามกฎหมายอื่น” และเพิ่มบทบัญญัติหมวดที่ 5 แทนบทเฉพาะกาล และให้บทเฉพาะกาลเป็นหมวดที่ 6 แทน โดยให้หมวดที่ 5 มาตรา 40 แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “เมื่อกองทุนยุติธรรมได้เข้ามาช่วยเหลือใช้จ่ายให้แก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนไปแล้ว ให้กองทุนยุติธรรมมีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐผู้ซึ่งกระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมเป็นเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่จำเลยหรือละเมิดสิทธิของจำเลยได้” มาตรา 41 แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “กองทุนยุติธรรมมีสิทธิไล่เบี้ยจากเจ้าหน้าที่รัฐตามมาตรา 40 ได้ต่อเมื่อมีการพิสูจน์แล้วว่าเจ้าหน้าที่รัฐผู้ซึ่งกระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมได้กระทำโดยจงใจที่จะกระทำหรือการกระทำเกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง”

เอกสารอ้างอิง

- กขพร รังษิโกนดร. (2558). ปัญหาองค์กรผู้ใช้อำนาจในการวินิจฉัยสิทธิของจำเลยที่ได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ณภัทร สรอัทธ์ และคณะผู้วิจัย. (2555). โครงการศึกษาแนวทางการจ่ายเงินค่าตอบแทนการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อในคดีอาญา : กรณีการให้ความช่วยเหลือเหยื่อในคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2553). หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาร์รัตน์ อุดรศรี. (2561). ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธนาพันธ์ รอดสังวาลย์. (2558). ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สิทธิไล่เบี้ยของหน่วยงานของรัฐจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2555). การปฏิรูปกองทุนยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์пенไท.
- วรรณโชค ไชยสะอาด. (2560). “แพะรับบาป” ความอับยศของกระบวนการยุติธรรมไทย. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/475355>
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2541). รัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. (2555). การชดเชยความเสียหายอันเกิดจากความผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.moj.go.th/view/34463>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2564 จาก https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/draftconstitution2/download/article/article_20191021103453.pdf
- เอกพล บรรลือ. (2560). “ไม่มีอะไรเลวร้ายไปกว่าการเอาคนบริสุทธิ์ไปลงทัณฑ์ทางอาญา” ข้าแหวละปัญหาแพะในกระบวนการยุติธรรมไทย. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://themomentum.co/momentum-feature-victim-in-thai-judgement/>